

การวิเคราะห์บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุข¹ ในโขนพระราชทาน
An Analysis of Kuanmuk Narrative and Dialogue
in the Royal Khon Performance

อธิปัตย์ นิตยน์รา* พิชัย แก้วบุตร ชวาลิน เพ่งบุญ นพวรรณ เมืองแก้ว
A-thipat Nitnara*, Pichai Kaewbut, Chawalin Pengbun, Noppawan Muangkaew,
อาจารย์ วิทยาลัยนานาชาติ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์^{2,3,4}
Lecturer, International College, Surat Thani Campus,
Prince of Songkla University
a.thipat@hotmail.co.uk

Received: June 25, 2020

Revised: August 25, 2020

Accepted: September 1, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทานโดยใช้ทฤษฎีอารมณ์ขันและวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากข้อมูลดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทานมีความสอดคล้องกับทฤษฎีอารมณ์ขัน 3 ทฤษฎี ได้แก่ 1) ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superiority Theory) 2) ทฤษฎีความผ่อนคลาย (Relief Theory) และ 3) ทฤษฎีความไม่เข้ากัน (Incongruity Theory) รวมทั้งยังปรากฏกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ เช่น การใช้โวจนาภาษา การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้คำศัพท์ทางการแพทย์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในหลายประเด็น เช่น ความเท่าเทียมกันในสังคม ความหลากหลายทางเพศ ระบบชนชั้นทางสังคม การตื่นตัวทางการเมืองการปกครอง การทุจริตของรัฐบาล ความนิยมในสื่อบันเทิง การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ เป็นต้น บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขเป็นสีสันอย่างหนึ่งของการแสดงโขน แสดงให้เห็นถึงปฏิภาณไหวพริบทางการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายจึงเหมาะสมกับผู้ชมทุกเพศทุกวัย และการใช้ภาษาเหล่านั้นยังสะท้อนถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมในช่วงระยะเวลานั้นด้วย ลักษณะเช่นนี้เป็นเครื่องยืนยันได้อย่างชัดเจนว่าภาษามีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสังคมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุข โขนพระราชทาน

Abstract

This article focuses on analyzing “Kuanmuk” narrative and dialogue - jokes dialogue from Royal Khon performance - by using humour theory with social and cultural reflections.

¹ “มุข” ในที่นี้หมายถึง “มุขปาฐะ” ซึ่งคำว่ามุขปาฐะนี้มีความหมายสอดคล้องกับการแสดงในบทเจรจาที่เป็นการบอกเล่าโต้ตอบไปมา โดยไม่มีการร่างบทไว้ก่อน

The research finding showed that the form of Kuanmuk narrative and dialogue consist of three theories of humour: superiority theory, relief theory and incongruity theory. Various language strategies such as non-verbal communication, foreign language words and medical terms were used in this study. In addition, there were social and cultural reflections on many issues, for example, social equality, LGBTQ, social class, political awareness, government corruption, popularity in entertainment media, a spread of communicable diseases. Kuanmuk narrative and dialogue were the colours of the royal Khon performance showing the wit in using the language that is easy to understand, suitable for the audiences of all ages and the language use also reflects the social and cultural conditions. The finding indicates that language and society are closely related.

Keywords: Analysis, Kuanmuk Narrative and Dialogue, Royal Khon Performance

บทนำ

“โขน” นับว่าเป็นนาฏกรรมชั้นสูงอย่างหนึ่งของไทยที่รวบรวมศิลปะแขนงต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันอย่างลงตัว ได้แก่ วรรณศิลป์ วิจิตรศิลป์ ดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์ ซึ่งโขนไทยได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติโดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2561 (เวิร์คพอยท์นิวส์, 2561) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่มีหลักฐานบ่งชี้ชัดเจนว่าการแสดงโขนเกิดขึ้นครั้งแรกในยุคสมัยใด (นัฐพงษ์ นุชนนตรีย์, ชนัย วรรณะลี และนิวัฒน์ สุขประเสริฐ, 2557) ซึ่งหลักฐานที่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจนที่สุดถึงการแสดงโขนคือจดหมายเหตุของเมอสิเออร์ เดอ ลาลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่กล่าวถึงการแสดงโขนในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า เป็นการแสดงที่ใช้การเต้นออกท่าทางผู้แสดงสวมหน้ากากและถืออาวุธ (ธีรภัทร์ ทองนิ่ม, ผุสดี หลิมสกุลและไพโรจน์ ทองคำสุก, 2556) รูปแบบการแสดงโขนมีลักษณะเป็นการแสดงแบบหนังใหญ่คือการนำเอาบทบาท บทเจรจาและกระบวนท่าเด่นจากหนังใหญ่ในสมัยกรุงธนบุรีมาบูรณาการร่วมกันกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจวบจนรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องจากครูโขนที่จัดแสดงในรูปแบบเดิมมีการกระจายตัวออกไปตามสถานที่ต่าง ๆ จนไม่สามารถรวบรวมครูโขนให้กลับมาฝึกซ้อมได้ จึงจำเป็นต้องเชิญครูละครมาเป็นผู้ช่วยซ้อมโขนในยุคนั้น (นัฐพงษ์ นุชนนตรีย์, ชนัย วรรณะลีและนิวัฒน์ สุขประเสริฐ, 2557) และสืบทอดต่อมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกระทั่งเป็นโขนรูปแบบละครของกรมศิลปากรถึงปัจจุบัน การแสดงโขนมีวิวัฒนาการรูปแบบและกระบวนการเล่นโดยสามารถจัดได้ 5 ประเภท คือ 1) โขนกลางแปลง 2) โขนนั่งราวหรือโขนโรงนอก 3) โขนโรงใน 4) โขนหน้าจอ และ 5) โขนฉาก โดยจะแสดงเฉพาะเรื่องรามเกียรติ์เท่านั้น

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ² ทรงมีพระราชเสาวนีย์ที่จะฟื้นฟูการแสดงโขนอันสืบเนื่องจากสภาวะชบเซาตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้ความนิยมในการรับชมการแสดงโขนมีสถิติลดลง

² พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระสุพรรณบัฏ มีพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง” ประกาศเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

โดยจัดการแสดงโขนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช³ ครบรอบ 80 พรรษา และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ครบรอบ 75 พรรษา ในปี พ.ศ. 2550 จัดการแสดงโขนชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมมาศ ต่อมาเมื่อกระแสเรียกร้องจากผู้ชมอย่างต่อเนื่อง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถจึงโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดแสดงโขนในนาม “โขนพระราชทาน” (โขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ) ในตอนต่าง ๆ ต่อเนื่องทุกปี (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การจัดแสดงโขนพระราชทานระหว่างปี พ.ศ. 2550-2562

ลำดับที่	ปี พ.ศ.	รายละเอียดการจัดการแสดง
1	2550	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมมาศ
2	2551	ไม่มีการจัดการแสดง
3	2552	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมมาศ
4	2553	จัดแสดงในตอนนางลอย
5	2554	จัดแสดงในตอนศึกมัยราพณ์
6	2555	จัดแสดงในตอนจองถนน
7	2556	จัดแสดงในชุดศึกกุมภกรรณ ตอนโมกขศักดิ์
8	2557	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนนาคบาท
9	2558	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมมาศ
10	2559 - 2560	จัดการแสดงในตอนพิเภกสวามิภักดิ์ ยกเลิกแสดงเนื่องจากการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และในปี พ.ศ. 2560 จัดการแสดงเนื่องในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ ในตอนรามาวตาร สีดาหายถวายพล พิเภกสวามิภักดิ์
11	2561	จัดการแสดงเป็นวาระพิเศษฉลองครบรอบ 1 ทศวรรษโขนพระราชทาน ตอนพิเภกสวามิภักดิ์
12	2562	จัดการแสดงในตอนสืบมรรคา

องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการแสดงโขน คือ การพากย์-เจรจา ซึ่งเป็นกลวิธีในการใช้ดำเนินเรื่องของการแสดง เนื่องจากผู้แสดงต้องสวมใส่หัวโขนจึงไม่สามารถเจรจาโต้ตอบด้วยตนเองได้ จึงต้องอาศัยคนพากย์-เจรจา เป็นผู้ดำเนินการแสดง โดยการพากย์สามารถแบ่งตามเนื้อหาบทพากย์ได้ 6 แบบ คือ

³ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระฐานันดรศักดิ์ มีพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร” ประกาศเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

1) พากย์เมือง (พากย์ปลับปลา) 2) พากย์บรรยาย 3) พากย์เบ็ดเตล็ด 4) พากย์รณ 5) พากย์ชมดง และ 6) พากย์ไอ้ สำหรับการเจรจาสามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ 3 ทำนอง ดังนี้ ประเภทที่ 1 การเจรจาต้น ประเภทที่ 2 การเจรจากระทุ้งและทำนองในการเจรจา คือ 1) เจรจาทำนองบรรยายหรือเจรจาแบบเดินทำนอง 2) เจรจาทำนองพูด และ 3) เจรจาแบบกวนมุข ซึ่งเป็นสีสันอย่างหนึ่งของการแสดงโขนเป็นการเจรจาติดตลกหรือบางกรณีเรียกว่า “เล่นกวนมุข” ถือเป็นศิลปะทางด้านกาพูดอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงปฏิภาณไหวพริบทางการใช้ภาษาและภาษาที่ถ่ายทอดออกมานั้น มีการสะท้อนถึงสภาพสังคม เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานั้น ๆ โดยงานวิจัยนี้เน้นศึกษาบทพากย์-เจรจาเฉพาะการเจรจาแบบกวนมุขของตัวแสดงต่าง ๆ ในโขนพระราชทานระหว่างปี พ.ศ. 2550-2562 ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ขันซึ่งมีอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superiority Theory) 2) ทฤษฎีความผ่อนคลาย (Relief Theory) และ 3) ทฤษฎีความไม่เข้ากัน (Incongruity Theory) และศึกษาถึงภาพสะท้อนสังคม เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานั้น ๆ ของสังคมไทย

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทานโดยใช้ทฤษฎีอารมณ์ขัน
2. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากบทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทาน

กรอบแนวคิด

ในงานวิจัยนี้จะใช้ทฤษฎีอารมณ์ขันในการวิเคราะห์บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทาน แนวคิดทฤษฎีสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ขันมีอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superiority Theory) 2) ทฤษฎีความผ่อนคลาย (Relief Theory) และ 3) ทฤษฎีความไม่เข้ากัน (Incongruity Theory) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superiority Theory)

โทมัส ฮ็อบส์ (Hobbs, 1651) มีแนวคิดที่ว่า มนุษย์เรารู้สึกขำในความด้อยกว่าของผู้อื่นหรือขำต่อเมื่อเราเป็นฝ่ายที่เหนือกว่า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การที่ชนกลุ่มน้อยหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมมักตกเป็นเป้าล้อเลียนในการเล่าเรื่องตลก คนที่ด้อยอำนาจอยู่แล้วก็ยิ่งดูด้อยอำนาจมากขึ้นไปอีกหรือต้องอยู่ในสถานะนั้น ๆ ต่อไป โดยถูกตอกย้ำภาพลักษณ์ในด้านลบให้ดูเสมือนเป็นเรื่องจริง มีลักษณะเป็นการเหยียดเชื้อชาติ (racism) แนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับนักปรัชญาในอดีตที่มองว่า เรามักจะขำกับความหายนะของผู้อื่นด้วยความโล่งใจว่า เราไม่ใช่ผู้ที่ประสบเคราะห์กรรมนั้น ๆ เสียเอง

2. ทฤษฎีความผ่อนคลาย (Relief Theory)

แนวคิดนี้สนับสนุนความเชื่อที่ว่า อารมณ์ขันนั้นมีที่มาจากความกดดันในชีวิตของมนุษย์ เนื่องด้วยคนเรานั้นเต็มไปด้วยความกดดันจากปัญหาและข้อต่อห้ามต่าง ๆ ทางสังคมมากมาย ความรู้สึกกดดันเหล่านี้ถูกปลดปล่อยออกมาในรูปของเสียงหัวเราะ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud, 1905) อธิบายว่า ขณะที่เราได้ยินได้ฟังเรื่องราวต่าง ๆ นั้น เราจะรวบรวมพลังงานขึ้นจำนวนหนึ่งเพื่อใช้ควบคุมความรู้สึกและความประพฤติของตนให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมที่สังคมกำหนด เช่น ห้ามพูดเรื่องเพศ ห้ามแสดงกิริยาก้าวร้าว ต้องรู้จักแยกแยะความจริง/เท็จ เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะของการเก็บกักอารมณ์ความรู้สึก เมื่อเกิดเป็นพลังงานที่ถูกกักเก็บไว้จนถึงระดับหนึ่งจะกลายเป็นส่วนเกินและจะถูกระบายออกมาในรูปของเสียงหัวเราะ แนวคิดนี้สอดคล้องกับการได้ปลดปล่อยความรู้สึกกดดันอันเกิดจากระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม ทั้งนี้ เรื่องตลกในแนวคิดนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ 1) เรื่องตลกแบบไร้พิษภัย

ไม่มีเป้าหมายล้อเลียนใครหรืออะไรหรือไม่กระทบกระเทือนใครอย่างชัดเจน และ 2) เรื่องตลกแบบมีพิชภัย เป็นการล้อเลียนบุคคลโดยตรงหรือล้อเลียนเรื่องเพศ

3. ทฤษฎีความไม่เข้ากัน (Incongruity Theory)

แนวคิดนี้มองว่า เรื่องตลกขบขันใด ๆ มักประกอบด้วยประเด็น 2 อย่างที่ไม่เข้ากัน คนเราจะรู้สึกขำได้ก็ต่อเมื่อเรามองเห็นความไม่เข้ากันของสองสิ่งนี้ อิมมานูเอล คานท์ (Kant, 1790) อธิบายว่า เมื่อเราได้ฟังเรื่องตลก ในช่วงแรกเรามักจะเกิดความคาดหวังอย่างจริงจังกับเนื้อเรื่อง แต่แล้วความคาดหวังดังกล่าวก็ไม่เป็นอย่างที่คาดหวังไว้เมื่อถึงตอนจบของเรื่อง ความรู้สึกกับการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันนี้ทำให้เราหัวเราะออกมา ในระยะหลังมีแนวคิดที่พัฒนาต่อเนื่องจากความไม่เข้ากันนี้คือ ความไม่เข้ากัน-การแก้ไข (incongruity-resolution) โดยเจอร์รี่ ซูลส์ (Suls, 1972) มีแนวคิดที่ว่า ใครก็ตามจะรู้สึกขำกับปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ได้จะต้องไม่เพียงแต่มองเห็นความไม่เข้ากัน แต่จะต้องแก้ไขความไม่เข้ากันดังกล่าวได้ด้วย เปรียบเทียบกับการใช้ทักษะในการแก้โจทย์ปัญหา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น ทฤษฎีอารมณ์ขัน งานวิจัยเกี่ยวกับโขนงานวิจัยเกี่ยวกับความตลกในภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ เป็นต้น
2. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการถอดบทสนทนาเป็นตัวอักษร โดยเก็บข้อมูลเฉพาะบทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทานจาก www.youtube.com ระหว่างช่วง พ.ศ. 2550 – 2562 จำนวน 13 ตอน
3. วิเคราะห์บทพากย์ตลกในโขนพระราชทานที่ถอดบทสนทนาเป็นตัวอักษรแล้วโดยใช้ทฤษฎีอารมณ์ขัน 3 กลุ่ม ได้แก่ ทฤษฎีความเหนือกว่า ทฤษฎีความผ่อนคลาย และทฤษฎีความไม่เข้ากัน
4. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากบทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทาน
5. นำเสนอผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทานพบว่า มีโขนพระราชทานที่ปรากฏการพากย์-เจรจาแบบกวนมุข จำนวน 4 ตอน ความสอดคล้องกับทฤษฎีอารมณ์ขันและกลวิธีทางภาษา (ดังตารางที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทานตามกรอบทฤษฎีอารมณ์ขัน

ลำดับที่	ปี พ.ศ.	รายละเอียดการจัดแสดง	กรอบแนวคิด 1	กรอบแนวคิด 2	กรอบแนวคิด 3	กลวิธีทางภาษา
1	2554	จัดแสดงในตอนศึกมัยราพณ์	✓	✓	✓	
2	2556	จัดแสดงในชุดศึกกุ่มภรณ์ ตอนโมกษศักดิ์	✓	✓	✓	
3	2557	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนนาคบาท	✓	✓	✓	✓

4	2561	จัดการแสดงเป็นวาระพิเศษฉลอง ครบรอบ 1 ทศวรรษโชนพระราชทาน ตอนพิภกสวามีภักดี	✓	✓	✓	✓
---	------	---	---	---	---	---

1. ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superiority Theory)

ตัวอย่างที่ 1

เสนายักษ์ 1 : เนี่ย ฉันทันในฐานะเป็น อบต. ลก.

เสนายักษ์ 2 : คืออะไร

เสนายักษ์ 1 : องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงลงกา

เสนายักษ์ 2 : แหม แค่ อบต. นี้ คุยจัง

เสนายักษ์ 1 : เออ แล้วแกเป็นใคร

เสนายักษ์ 2 : ฉันทัน กบอ. ลก.

เสนายักษ์ 1 : อะไร กบอ. ลก.

เสนายักษ์ 2 : คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยกรุงลงกามหานคร

เสนายักษ์ 1 : โห.....ข้า

เสนายักษ์ 1 : โอโหใหญ่กว่า อบต. อีกร

(ศีกฎมภกรรม ตอน โมกษศักดิ์ : โชนพระราชทาน พ.ศ. 2556)

(Sarun Makrudin, 2558)

ความตลกที่เกิดจากการสนทนาระหว่างเสนายักษ์ทั้งคู่แสดงให้เห็นแนวคิดทฤษฎีความเหนือกว่า โดยเสนายักษ์ตนแรกได้บอกอักษรย่อตำแหน่งของตัวเองที่ดูเหมือนว่าจะใหญ่โตกว่าอีกฝ่ายเนื่องจากของตนเป็นถึงองค์การบริหารส่วนตำบล ทว่าเสนายักษ์คนที่สองได้โอ้อวดกลับบ้างก็ได้ใช้ความเหนือกว่าโดยข่มขู่ตำแหน่งของตนซึ่งยืดยาวและใหญ่โตกว่ามีหน้าที่รับผิดชอบเป็นถึงคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย ซึ่งเป็นการปกครองจากส่วนกลางที่แลดูมีอำนาจมากกว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างอบต. เลยเกิดเป็นความขบขันขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีความเหนือกว่าที่ว่ามนุษย์เราจะรู้สึกขำในความด้อยกว่าของคนอื่นและคนที่อยู่ในสถานะต่ำกว่ามักจะตกเป็นเป้าหมายในการล้อเลียน

2. ทฤษฎีความผ่อนคลาย (Relief Theory)

ตัวอย่างที่ 2

ทศกัณฐ์ : กลัวหอกนี้ พระศรีอนุชาในเมื่อน้องกลัวหอก พี่จะเอาหอกนี้โยนทิ้งไป น้องคุณะพี่จะโยนหอกทิ้งละนะ พวกเอ็งนับ 1 2 3 ข้าจะโยนหอกทิ้ง

เหล่าเสนาทหารยักษ์ : ได้พระเจ้าข้า นับพระเจ้าข้า

ทศกัณฐ์ : พระศรีอนุชาน้องคอยคุณะพี่จะโยนหอกทิ้งละนะ เอาพวกเอ็งนับ

เหล่าเสนาทหารยักษ์ : นับ 1 นับ 2 นับ 3

ทศกัณฐ์ : พี่โยนหอกทิ้งไม่มีแล้วเห็นไหม ไม่มี ไม่ได้ถือ

เหล่าเสนาทหารยักษ์ : ตูต ๆ ๆ ๆ (ทศกัณฐ์แอบหอกไว้ด้านหลัง)

ทศกัณฐ์ : โอ้พวกนี้ อะไรของมึง

เสนาทหารยักษ์ 2 : ไม่พระเจ้าข้า ไม่มี แต่ถามว่ามึงเป็นตุ๊ดหรือเปล่า ๆ

เสนาทหารยักษ์ 3 : ว้าย

เสนาทหารยักษ์ 2 : มันเป็นตุ๊ดพระเจ้าข้า

ทศกัณฐ์ : ดีเลยมีงสามตัวเป็นตุ๊ดไซ้ใหม่ ถ้าอย่างนั้นหันหลังมา กูจะเอาดอกแทงตุ๊ดมีง ไปเลย
พวกมีงไปเลยกลับเข้าไป

เหล่าเสนาทหารยักษ์ : พระเจ้าข้า

(ตอน พิเภกสวามีภักดิ์ : โชนพระราชทาน พ.ศ. 2561)

(Thanawin Pholphakdee, 2563)

ทฤษฎีความอ่อนคลาย หมายถึง อารมณ์ขันนั้นมีที่มาจากความกดดันในชีวิตของมนุษย์ โดยสะท้อนผ่านเรื่องความหลากหลายเพศ ซึ่งในปัจจุบันมีการยอมรับมากขึ้นและเป็นหัวข้อสนทนาในวงสนทนาทั่วไป ไม่ได้สงวนไว้ในกลุ่มเฉพาะอย่างสังคมอดีต แต่ในขณะเดียวกันประเด็นเรื่องความหลากหลายทางเพศยังคงถูกมองว่าเป็นเรื่องผิดปกติและเป็นเรื่องตลกขบขันกลายเป็นเรื่องตลกแบบมีพิษภัยซึ่งเป็นการล้อเลียนบุคคลโดยตรงหรือล้อเลียนเรื่องเพศให้เกิดเป็นความตลก ดังในตัวอย่างที่เหล่าเสนาทหารยักษ์เจรจากับทศกัณฐ์ โดยแท้จริงแล้วเหล่าเสนาทหารยักษ์ไม่ได้เป็นเพศทางเลือกกลุ่มชายรักชายแต่ต้องการชี้ข้อบทยของทศกัณฐ์ที่แอบหอกไว้ด้านหลังโดยใช้คำว่า “ตุ๊ด ๆ ๆ ๆ” และเชื่อมโยงคำว่า “ตุ๊ด” กับเพศทางเลือกกลุ่มชายรักชาย

3. ทฤษฎีความไม่เข้ากัน (Incongruity Theory)

ตัวอย่างที่ 3

พิราภวน : อย่างนะ ฉันทพระที่นางนะ

ทวารบาล 1 : นี่ อย่าไปกลัว พี่นางก็พี่นางเถอะ ฉันทได้ยื่นข่าวว่าโดนถอดยศเป็นไพร่แล้ว

พิราภวน : อย่างนะ ถ้าขึ้นคันฉันทล่ะก็ หัวขาดเชียวนะ ฉันทเป็นพระที่นางนะ

ทวารบาล 2 : ย้ำจิง เอาอย่างนี้ เวลาเมื่อไรจะมีราวอะไร เราก้ออ้างว่าเป็นกฎ คันหน้อยเถอะ ถ้าเราไม่คันเกิดเรื่องไม่ดี เข้าในบ้านในเมือง ใครจะชวย เพราะฉันทนั้น กฎต้องเป็นกฎ เราเป็นผู้รักษากฎต้องไม่กลัว ใครจะไปจะมาต้องอยู่ในกฎ เตรียมพร้อม รอฟังสัญญาณ

ทวารบาล 3 : เตรียมแล้วละ 1 2 3 เชิญผ่านเลยเจ้าคะ (หัวเราะ)

ทวารบาล 1, 2 : จะนับทำไมให้เสียเลข อัญเชิญเจ้าคะ

(ศึกมัยราพณ์ : โชนพระราชทาน พ.ศ. 2554)

(ศ.บุหงาไพโร, 2557)

ความตลกขบขันจากตัวอย่างข้างต้นเกิดจากความไม่เข้ากันของสองเหตุการณ์ เมื่อเราได้ฟังเรื่องราวความตลก ในช่วงแรกเรามากจะเกิดความคาดหวังอย่างจริงจังกับเนื้อเรื่อง กล่าวคือ จากเหตุการณ์ข้างต้น นายประตูต้องทำตามหน้าที่ในการตรวจสอบผู้คนที่เข้าออกอย่างเข้มงวด ไม่มีผู้ใดที่จะมีอภิสิทธิ์ได้รับการยกเว้นจากกฎเกณฑ์นี้ แม้จะเป็นนางพิราภวนก็ตาม แต่แล้วความคาดหวังดังกล่าวก็ไม่เป็นอย่างที่คาดหวังไว้เมื่อถึงตอนจบของเรื่อง กล่าวคือ นายประตูเตรียมพร้อมที่จะเข้าไปตรวจค้นนางพิราภวนแต่กลับกลายเป็นว่า เมื่อนับได้จึงหะกลับให้ผ่านประตูไปได้ง่ายตาย ความรู้สึกกับการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันเช่นนี้ทำให้เราหัวเราะออกมา

4. กลวิธีทางภาษาที่พบในการพากย์-เจรจาแบบกวนมุข

ตัวอย่างที่ 4

กระป๋องนม 1 : หมดความอดทน (ลงไปกราบ) อ้อนวอน พุดว่า บอกน้ำ หน้อยนะลูกนะ

วิรุณยมุก : ลูกขึ้นยืน.....ถีบ พร้อมตอบ บอกว่าไม่.....บอก

กระป๋องนม 2 : เนี่ย...เนี่ย.. เข้าไปหาเท้าซะ เเฉย ๆ เป็นไง บอกไหม

กระปี่ราชมัญญ์ 1 : แอมเฟตามีน amphetamine มีอยู่ในสายเลือดมันแล้วเนี่ย.... มันคึกจังเลย
(คีกรินทร์ชิต ตอน นาคบาท : โขนพระราชทาน พ.ศ. 2557)
(Thai Classical Dance R.B. โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์, 2558)

ตัวอย่างที่ 5

กระปี่ราชมัญญ์ 1 : มีศัพท์ทางการแพทย์เรียกว่า ถุงยางมืออนามัย
กระปี่ราชมัญญ์ 2 : แพทย์บ้านไหนเนี่ย ถุงยางมืออนามัย
กระปี่ราชมัญญ์ 1 : ใครพูดถุงยางมือ เขาพูดถุงมือยาง แก่เนี่ยหูฟังไม่คืนะเนี่ย
กระปี่ราชมัญญ์ 2 : เออ กูผิดอีกอะ นี่ป้องกันเชื้อไข้ไหม
กระปี่ราชมัญญ์ 1 : ใช่
กระปี่ราชมัญญ์ 2 : เชื้ออะไร
กระปี่ราชมัญญ์ 1 : อีเบอเรีย
กระปี่ราชมัญญ์ 2 : อีโบล่า! ! Ebola!!.....
(คีกรินทร์ชิต ตอน นาคบาท : โขนพระราชทาน พ.ศ. 2557)
(Thai Classical Dance R.B. โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์, 2558)

ตัวอย่างที่ 6

เสนาทหารยักษ ก : แล้วพระองค์ มีแผนจะฆ่ายังไงพระเจ้าข้า
เสนาทหารยักษ ข : อืมใช่
ทศกัณฐ์ : แผนข้าจะเรียกมันมาที่หน้าทัพ พอได้ที่ก็จะจับทอกกบิลพัทพุงสังหารมัน เป็นยังไง
เสนาทหารยักษ ข : สูดยอด พระปรีชาสามารถ อับรีย์ซีเอดมากพะยะคะ
ทศกัณฐ์ : อะไร
เสนาทหารยักษ ก : appreciate (อะพรีซีเอท)
เสนาทหารยักษ ข : น่ายกย่องพระเจ้าข้า
(ตอน พิเภกสวามีภักดิ์ : โขนพระราชทาน พ.ศ. 2561)
(Thanawin Pholphakdee, 2563)

จากการศึกษาพบว่า การพากย์-เจรจาแบบกวนมุขยังมีกลวิธีทางภาษาอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้รับชมเกิดความตลกขบขัน เช่น โขนพระราชทาน พ.ศ. 2557 มีการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษทางการแพทย์ และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสอีโบล่า โขนพระราชทาน พ.ศ. 2561 มีกลวิธีการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษและการพ้องเสียงของคำมา ในบทพากย์-เจรจา

ตัวอย่างที่ 7

เสนาทหารยักษ 2 : พะยะคะ เตี่ยวให้อเจ้าเต็มจัดการให้ พระองค์ประทับอยู่ตรงนี้ รอข่าวดี
ทศกัณฐ์ : เออเรียกกออกมาให้ได้
เสนาทหารยักษ 2 : เรียกมา
เสนาทหารยักษ 1 : พระศรีอนุชา ๆ มานี่ (ทำมือให้พิเภกออกไป)
(ตอน พิเภกสวามีภักดิ์ : โขนพระราชทาน พ.ศ. 2561)
(Thanawin Pholphakdee, 2563)

แม้แต่โฉนพระราชทาน พ.ศ. 2561 มีการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษและการพ้องเสียงของคำหรือกลวิธีทางภาษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างวจนภาษาและอวจนภาษาแบบแย้งกัน คือ การแสดงพฤติกรรมแย้งกันระหว่างวจนภาษาและอวจนภาษาที่ใช้สื่อสาร (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) เช่น ขณะที่เหล่าเสนาอำมาตย์รับพระบัญชาทศกัณฐ์และเรียกพิเภกให้เข้ามาหา ระหว่างเรียกให้เข้ามาก็ทำมือให้พิเภกออกไปซึ่งเป็นกิริยาที่ขัดแย้งกับคำพูด

ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากบทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโฉนพระราชทาน

บทพากย์-เจรจาโฉนพระราชทานชุดตอนศึกมัยราพณ์ ในปี พ.ศ. 2554 พบภาพสะท้อนทางสังคม 3 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1) ความเท่าเทียมกันในสังคม เรื่องสิทธิและหน้าที่ในสังคมปัจจุบันนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้คนในสังคมตระหนักและเรียกร้องสิ่งนี้อย่างเข้มข้น ดังจะเห็นได้จากการรักษากฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแข็งขันของนายประตู่โดยสื่อสารกับตัวละครในเรื่องและยังสื่อสารกับคนชมโฉนด้วยว่า ก่อนเข้าโรงละครทุกคนในที่นี้ก็ต้องผ่านเครื่องตรวจสัมภาระก่อนเข้าชมโฉน สะท้อนถึงความเท่าเทียมกันของคนในสังคมทุกคนต้องปฏิบัติในรูปแบบเดียวกันโดยไม่มีข้อยกเว้น

2) ขนชั้นทางสังคม แม้ว่าในปัจจุบันสังคมนิยมความเท่าเทียมกันแต่สังคมก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากความเป็นลำดับชั้นในรูปแบบเดิม อำนาจของชนชั้นยังคงแฝงอยู่ ดังจะเห็นได้จากตัวละครนางพิราภวนใช้อำนาจความเหนือกว่าในยศถาบรรดาศักดิ์เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ โดยอ้างความเป็นพวกพ้องของชนชั้นเดียวกัน และพูดถึงการใช้อำนาจทางกฎหมายดำเนินการแก่เจ้าหน้าที่ที่จะจับตัวหรือตรวจสอบ ตัวอย่างเหล่านี้สะท้อนให้เห็นการให้เกียรติ การให้ความอนุญาติ และให้อภิสิทธิ์กับชนชั้นบางชนชั้นในสังคม อำนาจที่ยังคงอยู่นี้เป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่า ขนชั้นทางสังคมเป็นสิ่งที่ติดตรึงฝังแน่นอยู่ในสังคมไทยอย่างชัดเจน

3) การทุจริตของรัฐบาลในโครงการก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เหตุการณ์เกี่ยวกับการทุจริตในปี พ.ศ.2554 เหตุการณ์หนึ่งที่น่าสนใจคือ การจัดซื้อและติดตั้งระบบตรวจวัตถุระเบิดในสัมภาระ โดยที่ข้อกำหนดคุณสมบัติของเครื่องรุ่น CTX 9000 อาจจะถูกจำกัดเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้รับเหมาบางกลุ่ม การทุจริตดังกล่าวซึ่งเป็นประเด็นทางสังคมได้ถูกนำมาล้อเลียนในโฉนพระราชทานตอนนี้ โดยมีการพูดถึงที่มาที่ไปของการได้มาของเครื่องตรวจวัตถุระเบิดในสัมภาระซึ่งตัวละครนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเล่นมุกตลก

บทพากย์-เจรจาโฉนพระราชทานชุดศึกกุ่มภรรยา ตอน โมกขศักดิ์ในปี พ.ศ. 2556 พบภาพสะท้อนทางสังคม 3 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1) การตื่นตัวทางการเมืองภาคประชาชน เป็นที่น่าสังเกตว่าในปี พ.ศ. 2556 มีเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองคือ มีการชุมนุม ตั้งเวทีปราศรัย จากมวลหมู่มหาประชาชนเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตรลาออก โดยร่วมเดินขบวนและเป่านกหวีดประท้วงการบริหารงานของรัฐบาลที่ล้มเหลวจนสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนในยุคนั้น นอกจากปัญหาที่กล่าวมาแล้ว ยังมีปัญหาเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำและการป้องกันอุทกภัย ปัญหาโครงการจำนำข้าว โครงการรถคันแรก การกู้เงินของรัฐบาล การไม่ได้รับการดูแลจากรัฐบาลทำให้ประชาชนจากทั่วทุกสารทิศต่างมารวมตัวกันชุมนุมขับไล่รัฐบาลและเรียกร้องให้รับผิดชอบจากการกระทำนั้น

2) การกู้เงินและวิสัยทัศน์ในการบริหารประเทศของรัฐบาล การบริหารงานที่บกพร่องและผิดพลาดจนส่งผลกระทบต่อประชาชนนำมาซึ่งการประท้วงเป็นวงกว้าง การกู้เงินมาใช้ของรัฐบาลทำให้เกิดภาวะหนี้สินที่ทบทวีในขณะที่ประชาชนมีความเป็นอยู่แย่ลงกว่าเก่าทำให้เกิดกระแสต่อต้านรัฐบาล โครงการที่

รัฐบาลจะนำเสนอ เช่น การจะกู้เงินเพื่อพัฒนาระบบการขนส่งทางรางโดยการสร้างรถไฟความเร็วสูงได้ถูกหยิบยกมาล้อเลียนในการแสดงโขนพระราชทานครั้งนี้ด้วย

3) สื่อโทรทัศน์และโซเชียลมีเดีย พบว่ามีกรอ้างถึงตัวละครวันเฉลิมจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ออกอากาศทางไทยทีวีสีช่อง 3 ออกอากาศทุกวันจันทร์และอังคาร เวลา 20.15 น. ซึ่งได้รับความนิยมในขณะนั้น แสดงให้เห็นสภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนไทยที่ยังใช้รายการโทรทัศน์เป็นการผ่อนคลายยามว่างท่ามกลางความตึงเครียดของการเมืองหรือจากสภาพสังคม นอกจากสื่อโทรทัศน์แล้ว ในขณะนั้นปฏิเสธไม่ได้เลยว่าโซเชียลมีเดียก็ได้เข้ามามีอิทธิพลในการสื่อสารมวลชนด้วยเช่นกัน การส่งต่อข้อมูลข่าวสารและแชร์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอ สะท้อนความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารในเวลานั้นได้เป็นอย่างดี

บทพากย์-เจรจาโขนพระราชทานชุดศึกอินทรีชิต ตอน นาคบาศ ในปี พ.ศ. 2557 พบภาพสะท้อนทางสังคม 3 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1) ความเหลื่อมล้ำในสังคม ที่เกิดขึ้นจากความต่างของยศถาบรรดาศักดิ์ อายุการทำงาน หรือแม้แต่ว่าระดับความรู้ จนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำที่จะกระทำหรือไม่กระทำกรใด ๆ หรือได้มาโดยชอบธรรมหรือไม่ยุติธรรมหรือการหยอกล้อให้อีกฝ่ายหนึ่งดูต้อยค่ากว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเหล่านี้ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในสังคม

2) วิกฤตการณ์เมืองไทย ในช่วงพ.ศ. 2556-2557 เป็นช่วงวิกฤตการณ์เมืองไทยครั้งประวัติศาสตร์ครั้งหนึ่ง ที่กลุ่มชนสองกลุ่มคือ กลุ่ม กปปส. มีชื่อเต็มว่า คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี: 2562) และกลุ่ม นปช. มีชื่อเต็มว่า แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี: 2563) ต่างฝ่ายต่างแสดงจุดยืนทางการเมือง จนเกิดการรัฐประหารยึดอำนาจในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยมีคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. เป็นคณะผู้ยึดอำนาจการปกครอง (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี: 2563)

3) โรคระบาดไวรัสอีโบล่าหรือไข้เลือดออกอีโบล่า เป็นโรคที่ชาวโลกเราได้รู้จักกันตั้งแต่ พ.ศ. 2519 (สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ: 2557) ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีการประกาศให้โรคอีโบล่าเป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อประเทศได้มากถ้ามีการระบาดในประเทศไทย เหตุการณ์นี้มีความสำคัญต่อประเทศไทยและในระดับโลก จึงได้รับการหยิบยกมานำเสนอในบทพากย์-เจรจาแบบกวนมูขี้ด้วย

บทพากย์-เจรจาโขนพระราชทาน ตอนพิเภกสวามิภักดิ์ ในปี พ.ศ. 2561 พบภาพสะท้อนทางสังคม 3 ประเด็น คือ

1) เรื่องความหลากหลายทางเพศ ซึ่งได้ยกตัวอย่างข้างต้นเกี่ยวกับกรอบแนวคิดทฤษฎีความอ่อนคลายที่กล่าวถึงความหลากหลายทางเพศกลุ่มชายรักชายและการแสดงออกทางอารมณ์ขั้นที่มาจากความกดดันในชีวิตของมนุษย์เรื่องความหลากหลายทางเพศจากบทสนทนาระหว่างทศกัณฐ์กับเหล่าเสนายักษ์

2) โรคไบโพลาร์หรือโรคอารมณ์สองขั้ว จากสถิติของกรมสุขภาพจิตในปี 2560 ซึ่งประกาศในวันที่ 30 มีนาคม (วันไบโพลาร์โลก World Bipolar Disorder Day) พบว่า ประเทศไทยมีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลรัฐทั่วประเทศ จำนวน 31,521 คน (เมตธัส นิวส์, 2560) และในปี พ.ศ. 2561 มีสถิติเพิ่มขึ้นมากถึง 70,000 คน (กรมสุขภาพจิต, 2561) ทำให้คนไทยตื่นตัวกับการดูแลสุขภาพจิตของตนและคนรอบข้างกระทั่งชื่อของโรคไบโพลาร์เป็นชื่อที่พูดติดปากเมื่อเจอกับบุคคลที่มีภาวะทางอารมณ์แปรปรวน ดังที่เสนายักษ์สนทนากับทศกัณฐ์ว่า “นอกจากไบโพลาร์แล้ว เป็นอัลไซเมอร์ด้วยนะ ไม่รู้ว่าตัวเองมาทำอะไร”

3) ละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาสออกอากาศครั้งแรกระหว่างวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561 - 11 เมษายน 2561 รวม 15 ตอน ละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาสเป็นกระแสทำให้สังคมไทยตระหนักและสนใจในประวัติศาสตร์ชาติไทยและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้คำศัพท์ “อ้อเจ้า” ในการเรียกชื่อบุคคลต่าง ๆ เช่น บทเจรจาระหว่างเหล่าเสนาอำมาตย์กับทศกัณฐ์ที่เหล่าเสนาอำมาตย์ใช้คำขึ้นต้นว่า “อ้อเจ้า.....” ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสังคมขณะนั้นว่าละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาสเป็นบทละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทานพบว่า สอดคล้องกับทฤษฎีอารมณ์ชั้น 3 ทฤษฎี ได้แก่ 1) ทฤษฎีความเหนือกว่า 2) ทฤษฎีความอ่อนคลาย และ 3) ทฤษฎีความไม่เข้ากัน ซึ่งเมื่อพิจารณาลักษณะของทฤษฎีอารมณ์ชั้นทั้ง 3 ทฤษฎีพบว่า ทฤษฎีความเหนือกว่าจะเน้นอธิบายถึงเหตุปัจจัยทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำในสังคม การเรียกร้องสิทธิ ระบบชนชั้นปกครอง เป็นต้น ทฤษฎีความอ่อนคลายจะเน้นอธิบายถึงเหตุปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น การถูกกดขี่ทางเพศ การถูกจำกัดอิสรภาพทางความคิด เป็นต้น ทั้งสองทฤษฎีจัดว่าอยู่ในกลุ่มเน้นสาเหตุของการเกิดอารมณ์ชั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวาทกรรมเรื่องตลกในภาษาไทยของกาญจนา เจริญเกียรติบุตร (2548) ที่ระบุว่า ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยาเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์ชั้นได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ทฤษฎีความไม่เข้ากันจะเน้นไปยังโครงสร้างของเรื่องตลกขบขัน ซึ่งมีความเชื่อว่า “ความไม่เข้ากัน” เป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการนิยามเรื่องตลกขบขัน เช่นเดียวกับความตลกในบทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขที่มีโครงสร้างความตลกเป็นเรื่องของความไม่เข้ากันเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม อีกหน้าที่หนึ่งของการแสดงบทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขก็คือ การสะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งเหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม อาจกล่าวได้ว่า บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขเป็นเสมือนวรรณกรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับตรีศิลป์ บุญขจร (2547) ที่กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรม หมายถึง ค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดด้วย นอกจากนี้ ยังพบการใช้ภาษาเสียดสีเพื่อสะท้อนสังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเท่าเทียมกันในสังคม ความหลากหลายทางเพศ ระบบชนชั้นทางสังคม การตื่นตัวทางการเมืองการปกครอง การทุจริตของรัฐบาล ความนิยมในสื่อบันเทิง หรือแม้แต่การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ภาพสะท้อนเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนเข็มทิศชี้แนะแนวทางให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ตลอดจนพัฒนาคุณภาพของชีวิตและสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านจริยธรรม ด้านการปกครอง ด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับอิงอร สุพันธุ์วัฒน์ (2547) ที่ได้กล่าวถึงภาษากับสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องกันหลายลักษณะ

บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในโขนพระราชทานยังสะท้อนวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่และสังคมในแต่ละช่วงเวลาซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองอย่างต่อเนื่อง บ่งบอกนิสัยใจคอของผู้คนในถิ่นนี้ ภาพสะท้อนของบทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขในลักษณะนี้เป็นเหมือนการบันทึกประวัติศาสตร์ที่แฝงแง่คิดทัศนคติ มุมมองที่ล้วนเป็นผลมาจากพลวัตทางสังคม เนื้อหาที่มีการเสียดสี ความตลกขบขันที่ซ่อนอยู่นั้น มีอิทธิพลต่อการรับรู้ไม่เพียงคนรุ่นนั้น แต่ยังสามารถถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไปเหมือนการสืบทอดเจตนารมณ์ของโขนซึ่งถือเป็นมรดกและเอกลักษณ์สำคัญของชาติไทยเรา อย่างไรก็ตาม ลักษณะการพากย์-เจรจาแบบกวนมุขที่ปรากฏในการแสดงโขนพระราชทานสามารถดึงดูดใจผู้ชมได้ทุกเพศทุกวัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นบทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขที่มีลักษณะเหมือนการมาประชันฝีปากในการสนทนาสดของ

ตัวละคร ผนวกกับการใช้ภาษาที่ไม่ได้เป็นขนบจารีตอย่างบทบาทอื่น ๆ ทำให้เข้าถึงผู้ชมผู้ฟังได้ง่าย อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอเรื่องราวของตัวละครที่สร้างความน่าสนใจให้กับผู้คนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า นอกจากการวิเคราะห์บทบาท-เจรจาแบบกวนมุขที่สะท้อนให้เห็นภาพสังคมและเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ของไทยแล้วยังสามารถนำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ขันไปวิเคราะห์กับข้อมูลทางการแสดงอื่น ๆ และจากการศึกษาพบว่า บทพากย์-เจรจาแบบกวนมุขของโขนพระราชนานมีกลวิธีทางภาษาที่หลากหลายสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาต่อยอดและวิเคราะห์เชิงลึกได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2561). *อึ้ง! วัยรุ่นไม่รู้ตัวป่วยไปโพลาร์ทำเสียโอกาสรักษา 11 ปี*. สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2563, จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28325>.
- กาญจนา เจริญเกียรติบวร. (2548). *การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย*. (ปริญาญอักษรศาสตร ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรภัทร์ ทองน้อม, ผุสดี หลิมสกุล และไพโรจน์ ทองคำสุก. (2556). *การพากย์และเจรจาที่ใช้ในการแสดงโขน*. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 15(1), 1-14.
- นัฐพงษ์ นุชนนทรีย์, ชนัย วรรณะลี และนิวัฒน์ สุขประเสริฐ. (2557). *คนพากย์-เจรจา : ผู้อยู่เบื้องหลังการแสดงโขน*. *สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 15(2), 69-78.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2547). *ประมวลสาระชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เมตฮับ นิวส์. (2560). *สถิติ "โรคไปโพลาร์" พุ่ง ! รักษาที่ศรีธัญญา 9,452 คนทั่วประเทศ 31,521 คน*. สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2563, จาก <https://medhubnews.com/ดูบทความ-17454-สถิติ-โรคไปโพลาร์-พุ่ง-รักษาที่ศรีธัญญา-9452.html>.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2562). *กปปส*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/กปปส>.
- _____ (2563). *แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ>
- _____ (2563). *คณะรักษาความสงบแห่งชาติแห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/คณะรักษาความสงบแห่งชาติ>
- เวิร์คพอยท์นิวส์. (2561). *"ยูเนสโก" ขึ้นทะเบียน "โขนไทย" ครั้งแรกในประวัติศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2563, จาก <https://workpointnews.com/2018/11/29/ยูเนสโก-ขึ้นทะเบียน-โขน/>.

- ศ. บุหงาไพร. (2557). โขน *ศึกมัยราพณ์* ปี 2554 –1-12. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=42LYz7mm5lU>.
- สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2557). ปีแห่ง 'วิกฤตอีโบล่า' ...ที่ยังไม่สิ้นสุด. สืบค้น 10 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.hfocus.org/content/2014/12/8989>
- อิงอร สุพันธ์ุณี. (2547). *เลื่อมลายสายรุ้ง ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริน.
- Freud, Sigmund. (1905). *Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch, 1978.
- Hobbes, Thomas. (1651). *Leviathan*. London: Crooke. Facsimile edition. Oxford: Clarendon Press, 1909.
- Kant, Immanuel. (1790). *The Critique of Judgment*. Translated, with analytical indexes, by James Creed Meredith. Oxford: Clarendon Press, 1969.
- Sarun Makrudin. (2558). โขน *โมกขคักดิ์*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=UB5iNjwLx44>.
- Suls, Jerry M. (1972). A Two-Stage Model for the Appreciation of Jokes and Cartoons: An Information-Processing Analysis. In Goldstein & McGhee (eds), *The Psychology of Humor*, pp. 81-100.
- Thai Classical Dance R.B. โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์. (2558). โขนพระราชทานชุด *ศึกอินทรีชิต ตอนนาคบาท*. สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=a8DbcXQyIzQ&list=PLczW2iXObsfXrSbPpowJWqRcUr2CaP>
- Thanawin Pholphakdee. (2563). โขนพระราชทาน *ตอนพิเภกสวามีภักดิ์*. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2563, จาก https://www.youtube.com/watch?v=O5ijKwuK_3M

Transted Thai References

- Department of Mental Health Thailand. (2018). *Stunt! Thai teenagers are unaware that they are ill with bipolar disorder, losing 11 years of treatment*. Retrieved on 24 April 2020, <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28325>.
- (dissertation) Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Hfocus News Agercu, Delve into Health System. (2014). *The year of "the Ebola crisis" ... that is not the end*. Retrieved on 10 June 2020, Retrieved from <https://www.hfocus.org/content/2014/12/8989>
- Ing-orn Suphanwanit. (2004). *Rainbow sequin: Social reflection in modern novels*. Bangkok: Active Print Co. Ltd.
- Kanjana Jaroenkiatboworn. (2005). *A discourse analysis of jokes in Thai*. (Doctoral
- Medhub News. (2017). *"Bipolar Disease" Statistics rush! Treatment at Srithanya Hospital 9,452 people nationwide 31,521 people*. Retrieved on 24 April 2020. Retrieved from <https://medhubnews.com/ดูบทความ-17454-สถิติ-โรคไบโพลาร์-พุ่ง-รักษาที่ศรีธัญญา-9452.html>

- Natthaphong Nutnonsi, Chanai Wannalee, and Niwat Sukprasirt. (2014). Narrator: The unsung hero of Khon performance. *Institute of Culture and Arts Journal*, 15(2), 69-78.
- S. Bu-ngaprai. (2014). *Khon Performances: Maiyarap Battle 2011-1-12*. Retrieved on 9 April 2020. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=42LYz7mm5U>.
- Sarun Makrudin. (2015). *Khon Performances: Mokkahasak*. Retrieved on 10 April 2020. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=UB5iNJwLx44>.
- Sukhothai Thammathirat Open University. (2004). *Thai for communication*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University Press.
- Thai Classical Dance R.B. Ratchaborikanukroh School. (2015). *Khon Performances: Indrajit Nagabas*. Retrieved on 11 April 2020. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=a8DbcXQyzQ&list=PLczW2iXObsfXrSbPpoVjWqRcUr2CaP>
- Thanawin Pholphakdee. (2020). *Khon Performances: Phiphak Surrender*. Retrieved on 12 April 2020, Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=O5ijKwuK_3M
- Theeraphat Thongnim, Pusadee Limskul, and Pairoj Thongkumsuk. (2013). Narration and dialog used in Khon performances. *Institute of Culture and Arts Journal*, 15(1), 1-14.
- Trisin Bunkhachon. (2004). *The novel and Thai society (1932-1957)*. 3rd edition. Bangkok: Academic dissemination project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Wikipedia. (2019). *People's Democratic Reform Committee (PDRC)*. Retrieved on 10 June 2020. Retrieved from <https://th.wikipedia.org/wiki/กปปส>.
- . (2020). *National Council for Peace and Order (NCPO)*. Retrieved on 10 June 2020. Retrieved from <https://th.wikipedia.org/wiki/คณะรักษาความสงบแห่งชาติ>
- . (2020). *United Front of Democracy Against Dictatorship (UDD)*. Retrieved on 10 June 2020. Retrieved from <https://th.wikipedia.org/wiki/แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ>
- Workpoint News. (2018). *"UNESCO" registered "Khon performance" for the first time in history*. Retrieved on 23 June 2020. Retrieved from <https://workpointnews.com/2018/11/29/ยูเนสโก-ขึ้นทะเบียนโขน/>